

Uppföljning av hållbarhetskraven i offentliga upphandlingar gör verklig skillnad

Offentlig konsumtion är mycket stor och med bättre förstudier och marknadsanalyser skulle mer drivande hållbarhetskrav i offentliga upphandlingar kunna bidra mer till en hållbar samhällsutveckling. Läger man också till noggrann uppföljning av leverantörerna får man ett verkligt positivt förändringstryck.

I Sverige upphandlar den offentliga sektorn för svindlande 638 miljarder per år, motsvarande 13,5 % av landets BNP. Det är ungefär 4000 organisationer som måste göra offentlig upphandling. Av alla upphandlingar är 40 % ramavtal. SKL Kommentus, ett bolag under SKL (Sveriges kommuner och landsting), och dotterbolaget SKL Kommentus Inköpscentral upphandlar ramavtal för kommuner och regioner till ett värde av ca 9-10 miljarder per år.

Hållbarhet är idag en viktig aspekt i offentliga ramavtalsupphandlingar. Därför finns, där det är relevant, alltid olika hållbarhetsaspekter med i förfrågningsunderlagen. Exempelvis är det i upphandlingar där arbete ska utföras i Sverige obligatoriskt att ställa arbetsrättsliga villkor, d.v.s. att lön, semester och arbetstid är i enlighet med svenska kollektivavtal. Beroende på vilken vara eller tjänst som upphandlas kan miljövillkor finnas med. Vanligast är då kemikaliekrav, krav på energi och klimat (fossilfritt), återvunnet, återvinningsbar, biobaserat, emissionskrav. Om man upphandlar inom områden där det finns risk för brott mot mänskliga rättigheter och arbetares rättigheter ställs det ofta krav på att leverantören ska uppfylla:

- FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna
- FN:s barnkonvention, artikel 32
- ILO:s åtta kärnkonventioner om tvångsarbete, barnarbete, diskriminering samt föreningsfrihet och organisationsrätt (nr 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 och 182)
- den arbetsrättslagstiftning som gäller i landet där arbetet utförs, inklusive bestämmelser om lön, arbetstid, ledighet och arbetsmiljö
- den miljöskyddslagstiftning som gäller i landet där arbetet utförs
- FN:s konvention mot korruption

-Varje upphandling som SKL Kommentus, gör bedöms var för sig och om det är relevant gör vi även kopplingar till de nationella miljömålen,

HållbarTillväxt hjälper företag att genom sitt hållbarhetsarbete skapa långsiktigt lönsamma affärer. Vi gör det genom att integrera hållbarhetsarbetet i ordinarie verksamhet, bistå med beställarkompetens av experter och coacha ledningen vid affärsutveckling. Genom vår långa och breda affärsferarenhet, operativa kunskap och strategiska kompetens, vet och förstår vi hur det är att ha ansvar i ett företag. Och vi vet hur man implementerar förändringar och lever sina värderingar – på riktigt.
www.hallbartillvaxt.eu

Agenda 2030 och till kundernas egna hållbarhetsmål. Våra kunder är kommuner, regioner och deras bolag som betalar den s.k. serviceavgiften som krävs för att få ta del av ramavtalen vi träffar, säger Peter Nohrstedt, hållbarhetschef på SKL Kommentus.

Idag räcker det inte med att leverantören bara svarar på hållbarhetsfrågorna i en upphandling utan de måste också kunna presentera olika verifikat inom hållbarhetsområdet som t.ex. leverantörs-intyg, certifikat eller andra lämpliga bevis.

Kommentus har också ambitionen att följa upp alla ramavtal och finns det hållbarhetskrav så följes även de upp. Avseende krav inom det sociala området får leverantörerna inledningsvis en självskattningsenkät som sedan vid behov följs upp med revisioner av kontor och fabriker.

Eftersom det kan bli ett omfattande kontrollarbete har offentliga verksamheter som gör upphandlingar beslutat att samarbeta och underlätta kontrollerna hos leverantörerna. Redan 2012 inrättade man därför en tjänst som heter Hållbarhetskollen där de sociala hållbarhetskraven följs upp. Resultatet från revisionerna delas sedan med alla kunder. Inom ramen för kontrollarbetet finns dessutom ett samverkansavtal med regionernas nationella kansli för hållbar upphandling samt svenska Kyrkan. Det innebär att alla aktörerna delar på kostnader, resurser och resultaten av revisionerna inom de områden där det finns gemensamma intressen. Flera aktörer bygger nu också upp en gemensam "Kemkoll" för kemiska ämnen i upphandlade produkter och som ska fungera på samma sätt som Hållbarhetskollen.

Peter påpekar att det faktiskt är verkningsfullt att ställa hållbarhetskrav, det är inte bara för syns skull. Skarpa och väl avstämda krav i kombination med uppföljning ger effekt!

-Det finns massor av exempel på att uppföljning verkligen bidrar till en förändring hos leverantören som i sin tur leder till ett mer hållbart samhälle. Våra revisioner resulterar ofta i en avvikelislista som leverantören måste ta tag i och där vi sedan följer upp att bristerna verkligen har åtgärdats, d.v.s. förbättringar har genomförts. Exempelvis så har leverantörer behövt byta färg på lackade produkter, bygga upp sitt systematiska miljöledningsarbete och införa ett systematiskt arbete enligt de vägledande principerna om mänskliga rättigheter.

Omställningen till ett mer hållbart samhälle skulle påskyndas med en del ny lagstiftning andra regler. Ett exempel är att fullt ut införa s.k. PPP (Polluter Pays Principle), att den som orsakar skador i miljön skall betala de samhällsekonomiska kostnader som uppstår. En annan förbättring vore att produkter som saluförs inom EU ska ha LCA-information (Life cycle analysis) via en miljödeklaration. Då

skulle upphandlare och konsumenterna lättare kunna göra verkligt faktabaserade val.

Offentlig sektors konsumtion är stor och genom att välja rätt produkter eller tjänster kan man bidra till ett mer hållbart samhälle. Därför måste det finnas reella och tydliga valmöjligheter så att inköpare alltid kan välja det mest hållbara alternativet på marknaden, t.ex. att upphandla elbilar framför fossilbilar eller att upphandla byggnader med en halverad klimatpåverkan.

- Att höja upp inköpsfunktionens placering i organisationen så att den får en större strategisk tyngd skulle betyda mycket för en mer hållbar offentlig konsumtion. Om man sedan tillsätter lite mer resurser till inköpsfunktionen så att förstudier med marknadsanalys och behovsanalys ges mer utrymme för mer precisa och drivande krav tillsammans med ännu mer systematisk uppföljning så skulle offentlig sektor kunna bidra ännu mer till ett hållbart samhälle, påpekar Peter.

Peter Nohrstedt

Hållbarhetschef SKL Kommentus AB

Jag har arbetat med grön och hållbar offentlig upphandling i mer än 15 år, delvis Miljöstyrningsrådet (MSR) där jag tillbringade 11 år, delvis i Konkurrensverket och sedan 2015 i SKL Kommentus AB. Under dessa år har min huvudmålgrupp varit offentlig upphandling och dess leverantörer. Detta har gett mig både detaljerad kunskap och ett brett nätverk samt insikt i

strategiska problem som kopplar till offentlig upphandling. Mitt ansvar har varit att utveckla och bygga upp miljöstöd för offentlig upphandling i Sverige, men har också bidragit till EU: s GPP (Green Public Procurement)-stöd genom deltagande i EU: s rådgivande grupp för GPP. I MSR var jag ansvarig för många internationella uppdrag där jag var engagerad i olika expertgrupper som t ex FN: s initiativ om hållbar upphandling. Som hållbarhetschef i SKL Kommentus Inköpscentral ansvarar jag bl.a. för att säkerställa att våra ramavtal är så hållbara som möjligt vilket innebär att vassa krav ställs och att uppföljning av dessa krav sker.

SKL Kommentus Inköpscentral

SKL Kommentus AB är en koncern inom SKL och innefattar dotterbolagen; AffärsConcept och SKL Kommentus Inköpscentral. SKL Kommentus ägs av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) samt en majoritet av Sveriges kommuner - som också utgör våra kunder. Vårt uppdrag är att göra största möjliga nytta för våra kunder genom att erbjuda strategiskt stöd inom inköp och HR.